

Servicesamfundets fremvækst, ca. 1960-1980

Danmarks udvikling fra landbrugssamfund til industri- og servicesamfund

Efter de første og økonomisk hårde efterkrigsår satte en højkonjunktur ind i Europa, der nåede Danmark i slutningen af 1950'erne. Fra 1960 til 1973 voksede bruttonationalproduktet (BNP) i gennemsnit med mere end 4 % om året, og arbejdsløsheden var næsten ikke eksisterende.

Væksten var imidlertid ikke ligeligt fordelt på erhvervssektorerne. Industriproduktionen stod for langt hovedparten af den økonomiske vækst i Danmark, mens landbruget stagnerede. Industrisektoren overhalede derfor landbruget som den sektor, der havde den største andel af landets bruttofaktorindkomst.

Omkring 1960 var Danmark derfor ikke længere overvejende et landbrugsland, men derimod et moderne industrisamfund. Det medførte en stigende urbanisering, hvor folk flyttede til byerne, mens landdistrikterne oplevede en stigende affolkning. I løbet af 1950'erne var produktionsteknologien blevet kraftigt forbedret. Det betød, at der kom nye og mere effektive maskiner, der kunne producere flere varer uden at kræve flere ansatte. Den nye teknologi krævede til gengæld også en bedre uddannet arbejdsstyrke.

Højkonjunkturen fortsatte gennem 1960'erne med høje årlige vækstrater. Højkonjunkturen kom i første omgang industrisektoren til gode, men udviklingen førte også til en vækst i de såkaldte tertiære erhverv, dvs. erhverv baseret på service- og tjenesteydelser, men ikke produktion. Dette er f.eks. klassiske handels- og kontorerhverv, men også offentlige serviceerhverv såsom social- og sundhedspersonale.

Den offentlige sektors vækst

Den store økonomiske vækst i 1960'erne åbnede op for en voldsom udbygning af den offentlige sektor og den offentlige administration, der gjorde realisering af den universalistiske velfærdsstat mulig. Der blev opbygget et omfattende hospitalsvæsen, et sikkerhedsnet for uarbejdsdygtige bestående af en detaljeret social- og bistandslovgivning samt et væld af nye daginstitutioner som vuggestuer, børnehaver og fritidsordninger. Det sidste var også en nødvendighed i forhold til kvindernes stigende erhvervsfrekvens. For når kvinderne ikke længere varetog omsorgsopgaverne i hjemmet, var der til gengæld et stigende behov for en udvidet velfærdsstat, der kunne tage sig af f.eks. børnepasning og ældreomsorg. Uddannelsessektoren voksede ligeledes, da efterkrigstidens store årgange skulle på gymnasiet og universitetet for at møde arbejdsmarkedets krav om en bedre uddannet arbejdsstyrke.

Prisen for velfærdsstaten var et voksende skattetryk, men det blev i høj grad accepteret af befolkningen, da reallønnen og dermed den enkeltes velstand samtidig voksede støt.

Omfanget af væksten i den offentlige sektor afspejles tydeligt i arbejdsstyrkens fordeling. I 1950 udgjorde de offentligt ansatte knap 8 % af den samlede arbejdsstyrke, i 1960 10,3 %, men i 1975 var det hele 23,6 % og i 1992 30,7 %.

Masseforbrug

Med den økonomiske vækst fulgte en stigning i samfundets velstand, og 1960'erne bliver ofte beskrevet som 'de gyldne tressere'. Højkonjunktur og reallønsstigninger kombineret med en dobbeltindkomst i mange familier resulterede i en stigning i privatforbruget, der voksede med 75 % i årene 1957-70.

Det gav mulighed for en hidtil uset høj levestandard, hvor køleskabe, vaskemaskiner og elektriske komfurer blev standard i de danske hjem, ligesom fjernsynet gjorde sit indtog i stuerne. Parcelhuse, charterturisme og privatbilisme var heller ikke længere uopnåelige luksusgoder for den almindelige dansker.